

23. 7. 2001

ID: 10953

Náležitá pečlivost ve smyslu § 42a obč.zák.

Vynaložení náležité pečlivosti přepokládá, že osoba dlužníkovi blízká vykonala s ohledem na okolnosti případu a s přihlédnutím k obsahu právního úkonu dlužníka takovou činnost (aktivitu), aby úmysl dlužníka zkrátit věřitele, který tu v době odporovaného právního úkonu objektivně vzato musel být, z jejích výsledků poznala (tj. aby se o tomto úmyslu dozvěděla).

Vynaložení náležité pečlivosti přepokládá, že osoba dlužníkovi blízká vykonala s ohledem na okolnosti případu a s přihlédnutím k obsahu právního úkonu dlužníka takovou činnost (aktivitu), aby úmysl dlužníka zkrátit věřitele, který tu v době odporovaného právního úkonu objektivně vzato musel být, z jejích výsledků poznala (tj. aby se o tomto úmyslu dozvěděla).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.6.2001, sp.zn. 21 Cdo 2088/2000)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobců A) V. M., B) M. M., obou zastoupených advokátem, proti žalovaným 1) M. G., 2) R. G., 3) P. G., všem zastoupeným advokátem, o určení neúčinnosti právních úkonů, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 14 C 285/97, o dovolání žalovaných proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. ledna 2000 č.j. 25 Co 405/99-63, tak, že rozsudek městského soudu se (s výjimkou výroku, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen) zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobci se domáhali, aby bylo určeno, že dohoda o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví (dále též jen "BSM"), uzavřená mezi žalovanou 1) a jejím manželem E. G., a darovací smlouva, uzavřená mezi E. G. a žalovanými 2) a 3), na jejichž základě "provedl katastrální úřad P. svým rozhodnutím č.j. V7 2306/95, V12 4978/95 a V12 4978/95 vklad vlastnického práva", je vůči nim právně neúčinná a že žalobci jsou oprávněni požadovat uspokojení své pohledávky z prodeje "nemovitosti domu čp. 3094 se stavební parcelou číslo 3856/2 a pozemkovou parcelou číslo 3856/1, zapsané na listu vlastnictví 2020 pro katastrální území S. u katastrálního úřadu P.". Žalobu odůvodnili tím, že uvedené právní úkony, které byly učiněny v roce 1995, zkracují uspokojení jejich pohledávky ve výši 640.380,- Kč, kterou mají vůči ing. E. G. a která jim byla přiznána pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 21.6.1995 sp. zn. 14 C 196/94.

Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 12.5.1999 č.j. 14 C 285/97-36 žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Při rozhodování o věci samé vycházel ze zjištění, že na základě žaloby, podané u soudu dne 11.11.1994, bylo rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 21.6.1995 sp.zn. 14 C 196/94, který nabyl právní moci dnem 6.2.1996, uloženo E. G., aby zaplatil žalobcům 600.000,- Kč a na náhradě nákladů řízení 40.380,- Kč. Návrhem podaným u

soudu dne 11.11.1994 se žalobci domáhali, aby bylo nařízeno předběžné opatření, kterým by E. G. a žalované 1) bylo uloženo "zdržet se dispozice s domem čp. 3094 se stavební parcelou č. 3856/2 a poz. p. č. 3856/1, zapsané na LV č. 2020 pro kat. území S. u Kat. úřadu P."; usnesením ze dne 14.12.1994 Obvodní soud pro Prahu 10 požadované předběžné opatření nařídil, Městský soud v Praze však usnesením ze dne 31.3.1995 usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že návrh na nařízení předběžného opatření zamítl. Na návrh, podaný žalovanou 1) u soudu dne 31.1.1995, rozhodl Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 15.2.1995 sp.zn. 14 C 25/95 o zrušení bezpodílového spoluvlastnictví E. G. a žalované 1). Dne 22.3.1995 uzavřeli E. G. a žalovaná 1) dohodu o vypořádání BSM, podle které se jejich bezpodílové spoluvlastnictví k "domu čp. 3094 s příslušenstvím a pozemky v k.ú. S., P." změnilo na podílové spoluvlastnictví s tím, že každý z nich se stává majitelem jedné poloviny nemovitostí"; podle této dohody byl rozhodnutím Katastrálního úřadu P. č.j. V7-2306/95 povolen vklad práva s tím, že právní účinky vkladu vznikly dnem 3.4.1995. Darovací smlouvou ze dne 9.6.1995 daroval E. G. svou polovinu nemovitostí žalovaným 2) a 3) [svým synům], kteří současně zřídili v jeho prospěch věcné břemeno spočívající v užívání jedné místnosti v domě čp. 3094 a ve společném užívání "příslušenství" (tj. koupelny, WC, předsíně, chodby, sklepu, pozemků a oplocení); podle těchto smluv byl rozhodnutím Katastrálního úřadu P. č.j. V3, 12 - 4978/95 povolen vklad práva s tím, že právní účinky vkladu vznikly dnem 23.6.1995. Na základě skutkových zjištění soud prvního stupně dovodil, že dohodu o vypořádání BSM ze dne 22.3.1995 nelze považovat za odporovatelný právní úkon, neboť se v jejím důsledku nezmenšil majetek dlužníka E. G. do té míry, že by nestačil k uspokojení pohledávky žalobců; ideální polovina nemovitostí totiž měla hodnotu 1.293.550,- Kč a postačovala k uspokojení pohledávky žalobců. Darovací smlouva ze dne 9.6.1995 byla uzavřena mezi osobami blízkými, a bylo proto na žalovaných, aby prokázali, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohli rozpoznat ani při vyvinutí náležité pečlivosti. Soud prvního stupně v tomto směru přihlédl k tomu, že v době uzavření smlouvy žalovaní 2) a 3) studovali, že "o pracovních záležitostech otce se doma nehovořilo", že o dluhu otce nevěděli a že již dříve otec "pojal úmysl" nemovitosti na syny převést. Protože "darování podílu na nemovitosti zletilým synům jedním z rodičů není ve společnosti tak mimořádným úkonem, aby nutila darovaného rozpoznávat skryté úmysly dárce", není důvodná ani žaloba na určení neúčinnosti darovací smlouvy ze dne 9.6.1995.

K odvolání žalobců Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 27.1.2000 č.j. 25 Co 405/99-63 rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že určil, že dohoda o vypořádání BSM uzavřená mezi E. G. a žalovanou 1) dne 22.3.1995 a darovací smlouva uzavřená mezi E. G. a žalovanými 2) a 3) dne 9.6.1995 jsou vůči žalobcům právně neúčinné, a že žalovaní jsou povinni společně a nerozdílně zaplatit žalobcům na náhradě nákladů řízení 5.375,- Kč "na účet" advokáta; současně rozhodl, že "jinak" (tj. ve výroku, kterým byla zamítnuta žaloba, že žalobci jsou oprávněni požadovat uspokojení své pohledávky z prodeje "nemovitosti domu čp. 3094 se stavební parcelou číslo 3856/2 a pozemkovou parcelou číslo 3856/1, zapsané na LV 2020 pro katastrální území S. u Katastrálního úřadu P.") se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje a že žalovaní jsou povinni společně a nerozdílně zaplatit žalobcům na náhradě nákladů odvolacího řízení 3.625,- Kč "na účet" advokáta. Odvolací soud doplnil dokazování a s poukazem na rozpornost výpovědi žalované 1) a časovou posloupnost jednotlivých kroků žalobců, které směřovaly k uspokojení jejich pohledávky vůči E. G., a kroků manželů G., směřujících ke zrušení jejich BSM a jeho vypořádání, dospěl k závěru, že žalovaná podala návrh na zrušení BSM po dohodě s manželem proto, aby zabránila možnému poškození celého společného majetku v souvislosti se závazky E. G., a že zrušení a vypořádání BSM bylo jedním z předpokladů pro to, aby E. G. zcela pozbyl vlastnictví k nemovitostem, aniž by rodina byla "jakkoli finančně zatížena" a aniž by E. G. "získal jiný postižitelný majetek a přesto by vlastnictví nemovitostí zůstalo v rodině zachováno". Názor soudu prvního stupně, že dohoda o vypořádání BSM ze dne 22.3.1995 není odporovatelným právním úkonem, neboť se v jejím důsledku nezmenšil majetek E. G. do té míry, že by nestačil k uspokojení pohledávky žalobců, odvolací soud odmítl s odůvodněním, že dohodu o vypořádání BSM ze dne 22.3.1995 a darovací smlouvu ze dne 9.6.1995 je třeba posuzovat

"jako celek a nelze je oddělit", neboť darovací smlouva představovala poslední z "postupných kroků, jehož výsledkem bylo zmenšení majetku E. G. takovou měrou, že již z něho nelze pohledávku žalobců uspokojit". Odvolací soud dále dovodil, že žalovaní neprokázali, že by úmysl dlužníka E. G. zkrátit věřitele při náležité pečlivosti nemohli poznat. Žalovaní totiž v tomto směru nenavrhli žádný důkaz a omezili se jen na tvrzení, že o podnikání E. G. a ani o jeho závazcích z podnikání nic nevěděli. Tvrzení žalované 1) v tomto směru považoval odvolací soud za "poněkud nepravděpodobné", neboť žalovaná 1) uváděla, že "fungovali jako normální rodina a vše, co se rodiny týkalo, dělali jen po vzájemné dohodě", a ke zrušení BSM a jeho vypořádání přistoupila v době, kdy "prokazatelně" věděla o závazcích ing. Ericha Grygy k žalobcům a o jejich úmyslu domoci se splnění těchto závazků "případným výkonem rozhodnutí prodejem sporných nemovitostí". U žalovaných 2) a 3) rovněž nelze mít za prokázané, že úmysl svého otce nemohli při náležité pečlivosti rozpoznat, neboť "darování nemovitostí zejména jen jedním z rodičů není v normálně fungující rodině tak běžnou záležitostí, aby se již dospělí obdarovaní nezajímali o důvod, který dárce k tomu vede". Protože byly splněny i ostatní předpoklady odporovatelnosti podle ustanovení § 42a obč. zák., dospěl odvolací soud k závěru, že dohoda o vypořádání BSM ze dne 22.3.1995 a darovací smlouva ze dne 9.6.1995 jsou vůči žalobcům neúčinnými právními úkony.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu ve výroku, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé změněn, podali žalovaní dovolání. V první řadě namítají, že vypořádání BSM je "zákonným požadavkem důsledku zániku BSM". Podle ustanovení § 147 občanského zákoníku ve znění účinném do 31.7.1998 mohla být pohledávka jen jednoho z manželů uspokojena z majetku v BSM pouze tehdy, jestliže BSM bylo vypořádáno. Podle ustanovení § 42a obč. zák. se věřitel může domáhat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku. Žalovaní dovozují, že dohodou o vypořádání BSM neušlo z dlužníkovy majetku nic, z čeho by se žalobci mohli domáhat uspokojení své pohledávky; do majetku žalované podle ní přešlo to, co by jí stejně připadlo "zákonnou fikcí podle § 150 odst.4 obč. zák.", a proto dohodě o vypořádání BSM ze dne 22.3.1995 nelze úspěšně odporovat. Žalovaní dále nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že neunesli důkazní břemeno o tom, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohli rozpoznat ani při náležité pečlivosti. Poukazují na to, že E. G. o vypořádání BSM a o darování svého podílu na nemovitostech žalovaným 2) a 3) hovořil již od roku 1992, že je "zcela běžnou záležitostí, že pokud jeden z manželů podniká, převádí majetek na členy své domácnosti, aby existenci této domácnosti majetkově zabezpečil" (tento stav předvíдалa právní úprava již v době vzniku zákona o soukromém podnikání občanů, kdy byl do občanského zákoníku doplněn institut zrušení bezpodílového spoluvlastnictví manželů z důvodu zahájení podnikání jedním z manželů), že synové připravující se vysokoškolským studiem na své povolání hovoří se svým otcem o jeho práci jen "rámcově" a "bez bližších podrobností" a že žádný z podnikatelů nepředkládá své rodině účetní závěrky svého podnikání a neprobírá v ní jednotlivé obchodní případy. Žalovaní odvolacímu soudu vytýkají, že nepřihlédl k tomu, že darovací smlouva byla uzavřena dne 9.6.1995, kdy žalovaní 2) a 3) nejenom nemohli vědět o dluhu dárce, ale kdy ani o tomto dluhu nebylo pravomocně rozhodnuto, a že v čl. IV smlouvy dárce výslovně prohlásil, že "na darovaných nemovitostech nevážnou žádné dluhy, věcná břemena, zástavní práva ani jiné povinnosti". Žalovaní nesouhlasí ani se závěrem odvolacího soudu, že by E. G. neměl žádný majetek, ze kterého by mohla být pohledávka žalobců uspokojena. E. G. je zaměstnán a může být vůči němu uplatněn výkon rozhodnutí srážkami z jeho mzdy. Odvolací soud podle názorů žalovaných nepřihlédl ani k tomu, že předmětem právních úkonů, kterým žalobci odporují, je rodinný domek, který slouží k bydlení dlužníka a jeho rodiny a který je proto vyloučen podle ustanovení § 322 o.s.ř. z výkonu rozhodnutí; právními úkony týkajícími se této nemovitosti i z tohoto důvodu nemohla být zkrácena vymahatelnost pohledávky žalobců. Žalovaní navrhli, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v napadeném výroku zrušil a aby mu věc v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobci navrhli, aby dovolací soud dovolání zamítl. Uvedli, že dokazováním bylo zjištěno, že dlužník E. G. se dohodou o vypořádání BSM ze dne 22.3.1995 a darovací smlouvou ze dne 9.6.1995 zbavil veškerého exekučně postižitelného majetku s úmyslem zkrátit svého věřitele - žalobce. Dohoda o vypořádání BSM neupravuje pouze poměry bývalých bezpodílových spoluvlastníků, ale také - a tak tomu bylo i v tomto případě - zmenšuje rozsah majetku, z něhož by bylo možné uspokojit pohledávku žalobců. Názor odvolacího soudu, že žalovaní neprokázali, že by dlužníkův úmysl zkrátit věřitele nemohli poznat i při náležité pečlivosti, považují žalobci za správný. I když je v rodinách podnikatelů převod majetku na základě zrušení BSM běžnou záležitostí, lze jej využít z důvodu zahájení podnikání jedním z manželů; v posuzovaném případě však E. G. začal podnikat již v roce 1991 a návrh na zrušení BSM byl podán až dne 31.1.1995, tedy v době, kdy se žalobci domáhali, aby G. a žalované 1) bylo zakázáno nakládat s jejich nemovitostmi.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) věc projednal podle Občanského soudního řádu ve znění účinném do 31.12.2000 - dále jen "o.s.ř." (srov. Část dvanáctou, Hlavu I, bod 17. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 238 odst. 1 písm.a) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že rozsudek odvolacího soudu zčásti spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Podle ustanovení § 42a odst.1 obč. zák. se věřitel může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok vůči dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen.

Podle ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116 a § 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležité pečlivosti nemohla poznat.

Podle ustanovení § 42a odst.3 obč. zák. právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch.

Podle ustanovení § 42a odst.4 obč. zák. právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch.

Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrcí žaloby) je - uvažováno z pohledu žalujícího věřitele - dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon, jenž zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrcí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě

titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení nebo provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné, musí se věřitel - místo určení neúčinnosti právního úkonu - domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění. Odpůrčí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (exekučním řízení), a to postižením věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkovy majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.5.1999 sp. zn. 2 Cdon 1703/96, uveřejněný pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000).

Určením právní neúčinnosti právního úkonu ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. (vyhověním odpůrčí žalobě) nastává stav tzv. relativní bezúčinnosti dotčeného právního úkonu. Odporovatelný právní úkon zůstává platným právním úkonem a vyvolává právní následky, avšak v poměrech účastníků se na něj hledí tak, jako by nenastaly jeho účinky. V případě, že právní úkon je neplatný (ať absolutně nebo relativně), jeho právní účinky vůbec nenastávají (práva a povinnosti z neplatného právního úkonu nemohou vzniknout); na právní vztahy se hledí stejně, jako by vůbec nebyl učiněn. Z uvedeného mimo jiné vyplývá, že pouze platný právní úkon může být úspěšně napaden odpůrčí žalobou; právní úkon, který není platný a který tedy nevyvolává žádné právní účinky, nemůže naplnit jeden ze základních předpokladů odporovatelnosti, tj. zkrácení uspokojení pohledávek dlužníkových věřitelů. Neplatnost právního úkonu má přednost před jeho odporovatelností také proto, že působí proti všem, zatímco odporovatelnost se týká pouze poměrů účastníků, ohledně nichž byla vyslovena pravomocným rozhodnutím soudu. Protože odporovat lze pouze platnému právnímu úkonu, má případné zjištění o tom, že právní úkon je neplatný, mimo jiné za následek, že odpůrčí žalobě nemůže být vyhověno.

Podle ustanovení § 39 obč. zák. je neplatný právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.

V projednávané věci odvolací soud - jak vyplývá z odůvodnění jeho rozsudku - dovodil, že žalovaná podala návrh na zrušení BSM po dohodě s manželem proto, aby zabránila možnému postižení celého společného majetku v souvislosti se závazky E. G., že zrušení a vypořádání BSM bylo jedním z předpokladů pro to, aby E. G. zcela pozbyl vlastnictví k nemovitostem, aniž by rodina byla "jakkoli finančně zatížena" a aniž by E. G. "získal jiný postižitelný majetek a přesto by vlastnictví nemovitostí zůstalo v rodině zachováno", a že společným výsledkem dohody o vypořádání BSM ze dne 22.3.1995 a darovací smlouvy ze dne 9.6.1995 bylo "zmaření možnosti věřitelů domoci se uspokojení jejich pohledávky vůči dlužníkovi E. G.". V případě, že žalovaná 1) a její manžel E. G. skutečně uzavřeli dohodu o vypořádání BSM ze dne 22.3.1995 se záměrem (úmyslem) zmařit uspokojení pohledávky žalobců (tím, že E. G. pozbude veškerý majetek, z něhož by mohla být pohledávka žalobců uspokojena cestou výkonu rozhodnutí) a že obdobný záměr (úmysl) měli žalovaní 2) a 3) a E. G. při uzavření darovací smlouvy ze dne 9.6.1995, pak účel dohody o vypořádání BSM a darovací smlouvy odporuje zákonu (a poškozování věřitele je podle ustanovení § 256 tr. zák. trestným činem) a obě tyto dohody (smlouvy) by byly ve smyslu ustanovení § 39 obč. zák. neplatnými právními úkony. Byl-li tímto způsobem určen účel dohody o vypořádání BSM a darovací smlouvy oběma jejich účastníky (oběma smluvními stranami), je to důvodem neplatnosti dohody (smlouvy) podle ustanovení § 39 obč. zák. a současně nemohou být splněny podmínky odporovatelnosti podle ustanovení § 42a obč. zák., který - má-li být právní úkon jen vůči věřiteli právně neúčinný - předpokládá, že úmysl zkrátit věřitele má jen dlužník a že druhá strana právního úkonu o tomto úmyslu věděla (byl jí znám) nebo

musela vědět (musel jí být znám). Za tohoto stavu věci - jak uvedeno výše - ovšem nemohlo být odpůrcí žalobě žalobce vyhověno.

S názorem odvolacího soudu, že dohodě o vypořádání BSM lze s úspěchem odporovat, dovolací soud souhlasí. Věřitel může odporovat - jak vyplývá z ustanovení § 42a obč. zák. - každému právnímu úkonu dlužníka, kterým se zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky a který dlužník učinil v úmyslu zkrátit své věřitele. Je nepochybné, že takovým právním úkonem může být i dohoda o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, neboť po jejím uzavření nebo, týká-li se nemovitosti, po její účinnosti, nemůže věřitel dosáhnout (bez pomoci odpůrcí žaloby) uspokojení své pohledávky z majetku, který připadl manželu (bývalému manželu) dlužníka. Okolnost, zda dohoda o vypořádání BSM odpovídá "zásadám", na nichž je vypořádání podle zákona založeno, popřípadě jaký by byl dopad domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů podle ustanovení § 149 odst.4 občanského zákoníku ve znění účinném do 31.7.1998, není v tomto směru sama o sobě významná.

S odvolacím soudem však nelze souhlasit v tom, že při posouzení, zda jsou dohoda o vypořádání BSM ze dne 22.3.1995 a darovací smlouva ze dne 9.6.1995 ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. neúčinnými právními úkony, je třeba oba tyto právní úkony považovat za jediný celek a nelze je oddělit. I kdyby dlužník E. G. oběma těmito úkony sledoval záměr zkrátit uspokojení pohledávky věřitele a přestože uzavření dohody o vypořádání BSM bylo právním předpokladem k tomu, aby mohl svůj podíl na nemovitostech darovat žalovaným 2) a 3), musí být přihlédnuto k tomu, že dlužníkovy právní úkony zkracují pohledávku věřitele zejména tehdy, jestliže vedou ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v důsledku nich nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv - nebýt těchto úkonů - by se z majetku dlužníka uspokojil. Ke zkrácení pohledávky věřitele tedy nemůže dojít, vlastní-li dlužník navzdory odporovanému právnímu úkonu a dalším svým dluhům takový majetek, který postačuje k tomu, aby se z něj věřitel uspokojil.

V posuzovaném případě soud prvního stupně zjistil, že cena ideální poloviny nemovitostí, kterou nabyl E. G. podle dohody o vypořádání BSM ze dne 22.3.1995, činí 1.293.550,- Kč. Vzhledem k tomu, že takový majetek postačoval k uspokojení pohledávky žalobců, neměla dohoda o vypořádání BSM ze dne 22.3.1995 za následek zkrácení pohledávky žalobců a nemůže být proto úspěšně napadena odpůrcí žalobou. Zkrácení pohledávky žalobců v tomto směru mohla mít za následek až darovací smlouva ze dne 9.6.1995, kterou E. G. převedl svou ideální polovinu nemovitostí na žalované 2) a 3).

Názor žalovaných, že v řízení prokázali, že jako osoby blízké dlužníku E. G. nemohli dlužníkům úmysl zkrátit věřitele i při náležité pečlivosti poznat, není správný.

V řízení o odpůrcí žalobě je - jak vyplývá z ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. - žalující věřitel povinen tvrdit a prokázat (má-li být jeho žaloba úspěšná), že dlužníkům odporovaný právní úkon (právní úkon napadený odpůrcí žalobou) zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky a současně že žalovanému (druhé straně odporovaného právního úkonu) musel být úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele znám, tedy že žalovaný o tomto úmyslu dlužníka při právním úkonu (v době, kdy byl učiněn) věděl nebo musel vědět. Jde-li však o právní úkon mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo o právní úkon učiněný dlužníkem ve prospěch osoby jemu blízké, nemusí žalující

věřitel tvrdit ani prokazovat, že žalovanému musel být úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele znám; zákon v tomto případě předpokládá, že žalovaný o úmyslu dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele, žalujícím věřitelem v řízení prokázaném, věděl, ledaže žalovaný prokáže, že v době právního úkonu dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležitě péči nemohl poznat.

Z ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. tedy vyplývá, že v případě právního úkonu mezi dlužníkem a osobou jemu blízkou nebo právního úkonu učiněného dlužníkem ve prospěch osoby jemu blízké je odpůrcí žaloba důvodná, bude-li v řízení prokázáno, že žalovaná dlužníkovi blízká osoba o jeho úmyslu zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele věděla nebo musela vědět; i když tu zákon žalujícímu věřiteli neukládá povinnost tvrdit a prokazovat, že žalovanému byl nebo musel být znám úmysl dlužníka odporovaným právním úkonem zkrátit věřitele, procesní aktivitu mu v tomto směru nezakazuje a nebrání mu, aby tímto způsobem vyloučil úspěch případné obrany žalovaného o tom, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohl i při náležitě pečlivosti poznat. Nebude-li v řízení prokázáno, že žalovaná dlužníkovi blízká osoba o jeho úmyslu zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele věděla nebo musela vědět, nebo zjistí-li se, že o tomto úmyslu dlužníka nevěděla ani nemusela vědět, nepostačuje to samo o sobě k úspěšné obraně proti odpůrcí žalobě. Žalovaná dlužníkovi blízká osoba se za této situace odpůrcí žalobě ubrání, jen jestliže prokáže, že úmysl dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele nemohla i při náležitě pečlivosti poznat. Úspěšná obrana žalované dlužníkovi blízké osoby podle ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. tedy spočívá nejen v jejím tvrzení, že o úmyslu dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele nevěděla a ani nemohla vědět, ale také v tvrzení a prokázání toho, že o tomto úmyslu nevěděla a ani nemohla vědět, přestože vyvinula "pečlivost" k poznání tohoto úmyslu dlužníka a šlo o "náležitou pečlivost".

Vynaložení náležitě pečlivosti předpokládá, že osoba dlužníkovi blízká vykonala s ohledem na okolnosti případu a s přihlédnutím k obsahu právního úkonu dlužníka takovou činnost (aktivitu), aby úmysl dlužníka zkrátit věřitele, který tu v době odporovaného právního úkonu objektivně vzato musel být, z jejích výsledků poznala (tj. aby se o tomto úmyslu dozvěděla). Jestliže se jí to při vynaložení náležitě pečlivosti nepodařilo, pak se může ve smyslu ustanovení § 42a odst.2 obč. zák. ubránit odpůrcí žalobě. Zákon po dlužníkovi blízké osobě požaduje, aby se při právních úkonech s dlužníkem nebo při právních úkonech, které dlužník učinil v její prospěch, tímto způsobem přesvědčila, že právní úkon nezkracuje věřitele dlužníka, a vede ji k tomu, aby nečinila právní úkony (nepřijímala podle nich plnění) na újmu práv věřitelů dlužníka; v případě, že se tak nezachová, musí být srozuměna s tím, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky také z majetku, který na základě takového právního úkonu od dlužníka nabyla.

V posuzovaném případě žalovaní 2) a 3) v průběhu řízení před soudy tvrdili a v dovolání tvrdí, že o případném úmyslu ing. Ericha Grygy zkrátit věřitele nevěděli, neboť se o podnikatelskou činnost dlužníka nezajímali a ani dlužník je o ní neinformoval; současně považují to, že na ně převáděl majetek, aby majetkově zabezpečil domácnost, za "zcela běžnou záležitost". Pro rozhodnutí této věci však nebyla významná tato tvrzení, ale především to, zda a jakou vyvinuli v době darovací smlouvy ze dne 9.6.1995 činnost (aktivitu), aby úmysl E. G. zkrátit touto smlouvou věřitele poznali (mohli poznat), a zda tato činnost (aktivita) představovala s ohledem na okolnosti případu "náležitou pečlivost". Nic takového však žalovaní 2) a 3) v řízení dosud netvrdili; v případě, že žádnou takovou činnost (aktivitu) v době darovací smlouvy nevyvinuli nebo že vyvinutá činnost (aktivita) nepředstavovala "náležitou pečlivost", nemohlo být uzavřeno, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele i při náležitě pečlivosti nemohli poznat.

K námitkám dovolatelů, že pohledávka žalobců může být uspokojena výkonem rozhodnutí srážkami ze mzdy E. G., neboť je zaměstnán, a že předmětné nemovitosti jsou ve smyslu ustanovení § 322 o.s.ř. vyloučeny z výkonu rozhodnutí, dovolací soud nemohl přihlídnout. Uvedené tvrzení totiž žalovaní v průběhu řízení před soudy neuplatnili. Dovolací řízení má přezkumnou povahu, neprovádí se v něm dokazování o věci samé (srov. § 243a odst.2 o.s.ř.) a je proto vyloučeno, aby správnost rozhodnutí odvolacího soudu byla hodnocena s přihlédnutím k novým skutečnostem, které nebyly tvrzeny či nevyšly najevo před soudem prvního stupně nebo před soudem odvolacím a které odvolací soud ani nemohl učinit podkladem svých úvah.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není ve výroku, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé změněn, správný. Nejvyšší soud České republiky proto tento rozsudek v napadeném výroku, jakož i v akcesorických výrociích o náhradě nákladů řízení, zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem, § 243b odst. 2 věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)